

Posudek bakalářské práce Michaely Heřtusové: Skauting a příroda.

Program oddílu a role přírody

Na začátku mého posudku se pozastavím u motivační věty z úvodní stránky, že „*skaut má zanechat svět lepším, než jak jej sám poznal*“. Během plahočení se obyčejným lidským životem dochází k tomuto poznání většinou po různých životních kopancích, nebo až na samém konci ve zralém věku. Dítě nebo mladý člověk žijící v komunitě skautů může tuto zkušenost převzít vědomě a organizovaně od svých starších kamarádů a rádců, nebo zprostředkovaně z moudrostní zkušenosti skautingu, jež je sdělovaná většinou formou her, knih, příběhů a společných prožitků. Požadavek „zanechat svět lepším“ vyžaduje od jedince pořádnou dávku sebereflexe, odvahy, svobodomyšlnosti a vynalézavosti, včetně odpovědnosti, a skaut o to vše cíleně usiluje (i když výsledek může být často jen nepatrný). Tím kouzlem, které napomáhá výchově, je neautoritativní mezigenerační předávání, realizující se ve vztahu starších náčelníků či vedoucích na jedné straně a řadových členů a dětí na druhé straně, což ani škola, a vlastně ani rodina neumí. Obojí je důvod k tomu, skautského hnutí si vážit a jeho existenci podporovat. Věřím, že skauting má potenci napomáhat s výchovou mladých lidí pro prospěch celé společnosti, a doplňovat tím funkci rodiny a školy. Ale žel, po přečtení této práce by se mi moje naděje mohla zhroutit, neboť skauting je zde vykreslen jako obsahově vyprázdněná organizace s vedoucími připomínající mládežnické funkcionáře z dřívějších časů. (Ne snad, že by jimi nutně byli, ale skutečně tímto dojmem působí.)

K teoretické části: na ploše sedmi stran je skauting stručně představen se svým historickým vývojem, posláním, strukturou, výchovnými principy a symbolikou. Jde však o velmi zběžné informace, sehnané v literatuře, jež se omezuje na různé příručky organizace Skautů a Junáků, jako by bakalářské studium žádnou jinou stopu z četby u studentky Michaely Heřtusové nezanechalo. Kam a do jaké hloubky bude výklad veden, je zcela v rukou autorky, ale pokud už se pustí do tématu například historie skautingu nebo skautské symboliky, mělo by smysl věc rozpracovat o něco méně povrchně, než jak je provedeno. Není možné vystačit s konstatováním, že „*symbolika je jedním z nejdůležitějších prostředků duchovní výchovy*“ a že „*...skautům pomáhá se identifikovat*“, a nestačí symboly pouze vyjmenovat. Symbolika je mnohem živější téma. Každý detail znaku nebo kroje s sebou nese množství dalších souvisejících významů z tradic kulturních, duchovních, ale i národních, a ty bylo potřeba objasnit. Např. lilie je symbol čistoty, ale proč ji mají skauti? (Podle mne ta lilie mluví o čistotě v koedukované výchově.) A proč zrovna psí hlava? (Podle mne ta symbolizuje to, že se skaut má cítit jako ochránce vlasti), atd. Je zde i nevhodně použito slovo, že skauti se krojem „vymezují“ vůči společnosti, což se sem pro otevřenost a vstřícnost skautského hnutí vůči společnosti nehodí. „Legenda ke hře“ není symbol. Obdobně je možné zkritizovat minimalisticky pojednanou kapitolu Historie skautingu, kde o českém skautingu se na třech řádcích dočteme, že „*...existenci českého skautingu poznamenala měnící se doba a politické režimy*“. Obdobný minimalismus se nachází o pár stránek dál: oddíl Willi – Líbeznice vznikl v roce 1923. A co se dělo těch 40 poválečných let? Téma jde pojednat jakkoliv jinak, ale každopádně takto chudě provedený teoretický vhled je pro bakalářskou esej nedostačující.

K empirické části: Skauting už před sto lety vzniknul s cílem dát impuls k obnově vztahu člověka k přírodě, jako jednoho ze základních cílů i současného skautingu. „Příroda“ je hlavním slovem titulku této práce a zdálo by se, že se bude zabývat právě budováním vztahu člověka k přírodě. Vztah k přírodě je zákonitě plný rozporů a je vždy závislý na kulturním vývoji dané společnosti. Příroda proto není nic samostatného a svébytného, ale je určena vždy jen tím, že k ní má člověk vztah. Příroda je tedy lidský pojem a konstrukt. Jaký mívali otcové zakladatelé skautingu vztah k jejich přírodě, může být dost odlišné od toho, jaký vztah k ní máme my, nebo co slovem příroda vůbec míníme. A přesto skauting může plnit svou roli v budování vztahu k přírodě v naší době stejně jako tenkrát. To proto, že jde o dvě různé věci: zaprvé o vztah k přírodě, daný kulturou a různými zvyky ať už společenskými, nebo osobními. A za druhé vztah k přírodě, která je i bez nás, a nadčasově. Musíme proto být opatrnější na slova. Tady je potřeba rozlišit význam slov „příroda“ a „život“ (jak o tom píše Jan Sokol v MFČ), potažmo vztah a úcta k přírodě a vztah a úcta k životu. Život (jakýkoliv a kohokoliv) má svébytnost a jedinečnost, a proto potřebuje náš respekt. Na rozdíl od zdomácnělé přírody, kterou máme pro sebe. Protože autorka distinkci významů *příroda* a *život* vůbec necítí, tak jednoduše mohlo dojít k jejímu velkému omylu, který se nese celou prací od začátku do konce, neboť tyto dva významy splývají. Příroda jako divočina (nebo její zbytek) s tou jinou, naší zkrocenou a ochočenou, kterou rozumíme to, co není v domě pod střechou, ale venku na vzduchu, ať už je to park, hřiště, nebo skautský tábor. Na vztahu k živé přírodě je nejtěžší a nejdůležitější dokázat srovnat svůj zájem se zájmem druhých bytostí, což se ale v této práci vůbec neřeší, přičemž zakladatelům skautingu šlo právě o kultivaci tohoto vztahu k přírodě (a i kdyby jim o to nešlo, tak nám teď o to jde určitě). Příroda, o níž se vedou rozhovory s narátory (jimiž je sedm skautských vedoucích oddílů Willi v Líbeznicích), se smrskla na prostor, který nevzbuzuje ani žádné city, natož úctu. Taková příroda je tu přece pro nás, a my jí můžeme dát jen to, že budeme třídit odpadky, v lese rozdělávat oheň bez následků, jak plyne z výpovědi narátorky Blechy: *„prostě to vnímání té přírody, ..., být v té přírodě kompetentní, když někam člověk vyjede“*. Z rozhovorů je patrné, že nářeční taky nejsou schopni tento rozdíl významů vnímat, a jejich výpovědi jsou proto duchovně poměrně mělké, jako například slova Ivany: *„je to i základní princip té skautské výchovy, ta příroda, myslím, že je to tam jako jedna z nejdůležitějších složek vlastně“*, nebo nicneříkající mínění Lišky: *„k té přírodě bysme se nějak měli chovat“*, nebo prohlášení jiného vedoucího: *„myslím, že pro ty děcka je dobrý, když prostě vylezou aspoň jednou tejdě od toho počítače...“* Od ostatních narátorů se trochu odlišuje svým pojetím vedoucí Fred, který zastává postoj, že *„příroda nemá být jen kulisou, ale být její součástí, aby (děti) věděli, proč ji mají chránit a znát“*. V této výpovědi je drobný náznak toho, že kdyby autorka chtěla, tak měla příležitost vydat se cestou, která mohla někam vést.

Výzkum celkově vyznívá nejasně a neurčitě, nejen kvůli výše popsanému nedostatku, a je nutno hledat vinu spíše u autorky, než u narátorů. Kdo se neumí ptát, moc se nedozví. V kapitole o metodologii je několikrát uvedeno, že *„budu se snažit porozumět vedoucím... a budu se snažit popsat...jejich pohled na roli přírody“*. Ale aby snaha byla trochu víc účinná, měla by být víc profesionální. Poměrně obsáhlá pasáž o metodologii nestačí. Výzkumná otázka splývá s výzkumným cílem, empirická část žádným způsobem nenavazuje na teoretickou část, neboť ta nenaznačuje žádný výzkumný problém, proto výsledky výzkumu

není jak aplikovat, a o tom, jestli v názvu inzerované téma se vztahuje k obsahu práce, by se dalo pochybovat.

Po technické stránce je dílo celkem v pořádku, až na to, že chybí číslování stránek, v důsledku čehož není možné práci správně citovat. U jazykové stránky kromě několika větších či menších pravopisných chyby (schůzky se uskutečňovali; aktivity je bavili; Stezky mě zničili; Mikoláš Alš;) nemůžu nechat bez povšimnutí úroveň jazykového projevu narátorů. Kdyby byla výpověď sama o sobě zajímavá a přinášela by nějaké poznání, tak se i její neurovaný jazyk snese. V daném případě výpovědi jsou plné prázdných frází o *prohlubování vztahu k přírodě a naplňování skautských hodnot* a kromě nekultivovaného vyjadřování o mnoho víc nepřinášejí. Jazyková úroveň výpovědí dílu spíše škodí, než ozvláštňuje, proto bych doporučila určitou korekturu, i když se tím poruší princip doslovného přepisu v kvalitativním zkoumání. Anebo pokud autorka na doslovném přepisu trvala, tak mohla k takové mluvě zaujmout distancovaný vztah, což je ve výzkumu regulární.

Celkové hodnocení: Práce s téměř nulovým přínosem neodpovídá požadované úrovni kladené na kvalifikační práci tohoto typu na FHS, proto doporučuji práci k předělání a nedoporučuji k obhajobě.

Praha, FHS UK, září 2015

Eliška Pincová